

CÂTEVA INFORMAȚII CU PRIVIRE LA INTERESELE ECONOMICE PORTUGHEZE ÎN TRANSILVANIA (ÎN PERIOADA INTERBELICĂ)

Cristian CONSTANTIN*

SOME INFORMATION REGARDING THE PORTUGUESE ECONOMIC INTERESTS IN TRANSYLVANIA (IN INTERWAR PERIOD)

Abstract

The question of the Portuguese interests from the area of the Lower Danube has been treated insufficiently in the Romanian historiography. This study is based on some documents stored in the diplomatic archives of the Portugal's Consulate in Galati. The interest shown by the Portuguese political and economic circles for the trade and navigation at the Lower Danube represented a constant of the Romanian - Portuguese relationship in interwar period. Portugal wanted to transform the Romanian market in one of their outlets. Economic relations between Romania and Portugal don't were at the same level as those of the members of the European Commission of the Danube. In this context Transylvania played a significative role in commerce with wood for the Portuguese barrel ("douelles").

Key words: Christopher Macry, Transylvania, commerce, wood, wine

Evoluția comerțului internațional la Dunărea de Jos s-a produs în secolul al XIX-lea și s-a datorat unor serii de factori dintre care mai diverși, dar principalele elemente definitorii ale acestui proces au fost: prevederile Tratatului de la Adrianopol (1829), caracterul și structura economiei moldo – valahe și elementele alogene cu spirit antreprenorial stabilite în porturile danubiene. Pe parcursul unui veac, prosperitatea economică a Principatelor Danubiene, ulterior a Vechiului Regat, a creat în mentalul occidental ideea unui tărâm demn de a fi exploatat. Și în care debușeurile proprii pot fi rapid oferite în schimbul unor sume semnificative sau a unor produse autohtone la mare căutare pe piețele Europei de Apus în plină revoluție industrială¹. Sfârșitul primului război mondial a schimbat nu numai granițele României, ci și raporturile sale comerciale cu partenerii tradiționali. Paradoxal, un stat cu o întindere mai mare și o populație crescută nu s-a adaptat noilor nevoi comerciale ale epocii interbelice². În domeniul relațiilor româno-portugheze s-au detașat studiile Alinei Stoica, care prezintă pe baza documentelor aflate la București și Lisabona evoluția intereselor lusitane asupra Peninsulei Balcanice³. Principalul pion în

* Cercetător independent, Brăila, e-mail: constantin.p.cristian@gmail.com.

¹ Constantin Ardeleanu, *International Trade and Diplomacy at the Lower Danube: The Sulina Question and the Economic Premises of the Crimean War (1829-1853)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2014, pp. 95-130.

² Pentru detalii pe larg vezi Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, București, Editura Polirom, 2010, pp. 205-273.

³ Alina Stoica, *Relații diplomatice româno-portugheze 1919-1933. Martinho de Brederode. Ambasador la București*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011; eadem, *The image of Romania and the Romanians*,

jurul căruia gravitează cercetările este Martinho Brederode, însărcinatul cu afaceri externe al Portugaliei în acest spațiu și șef de legăție la București. După primul război mondial se înființează o agenție consulară portugheză la Galați. Păstrarea unui fond documentar în arhivele gălățene, pentru intervalul 1920-1946, ne face să ne îndreptăm atenția asupra acestui oficiu consular⁴.

Consul al Portugaliei la Galați a devenit în 1927 Christopher Macry, fost angajat la *Banca Chrissoveloni*. Relațiile la nivel înalt ale familiei Macry, înrudite cu personaje influente din politica portugheză, au făcut ca acest consulat să constituie o sursă importantă de implicare a intereselor străine în activitatea economică a Galaților. Cu mențiunea că, nu i-am lua în calcul pe atașatii diplomatici străini ai Angliei, Franței și Italiei care aveau și atribuții în structurile de conducere ale Comisiei Europene a Dunării⁵. Christopher Macri a fost fiul doctorului Nicolae Macri și al Elenei Climis, căsătoriți în anul 1889⁶. S-a născut, la fel ca sora sa, Alexandra, la Constantinopol unde tatăl lor a fost medic voluntar. La 16 mai 1919, Christopher Macri a obținut diploma de licență în domeniul științelor fizico-chimice la Universitatea din Geneva. După revenirea sa în România, a efectuat un stagiu timp de jumătate de an la *Banca Crissoveloni*. Cariera diplomatică a fost legată de căsătoria surorii sale, în 1921, cu Martinho Nobre De Mello. Cumnatul său a fost un important avocat și om politic portughez, fiind fiul unui fost guvernator al Insulelor Capului Verde. Iar prin ocuparea funcției de ministru al justiției în Portugalia a putut înlesni o carieră diplomatică pentru rudele sale⁷. Căsătoria lui Christopher Macri, la Galați, cu Carolina Johanna Anneliesel Ost, a constituit un al prilej de înrudire și obținerea unui statut social superior. Înrudirea cu familia Carolinei Johanna a adus stabilitatea economică și sprijinul unei familii influente în mediul economic internațional. Soția sa a fost fiica reprezentantului companiilor engleze Bessler, *Waechter & Co. LTD. Lincoln* la Galați, administrator delegat al *Uzinelor Metalurgice Unite, Titan, Nădrag, Călan S.A.R.*⁸.

În acest context, de relații personale și afaceri de familie și-au făcut locul și interesele firmelor portugheze pentru resursele Transilvaniei. Societatea portugheză *J. Froes, L.da.* din Lisabona solicita Consulatului din Galați, pe data de 23 iunie 1927, să pregătească actele necesare și să facă informările către aceștia cu privire la casa comercială a lui Heinrich Freifeld din Oradea. Tranzacția dintre firma portugheză și cea românească a fost intermediată de o societate austriacă și privea comerțul cu rășină neclasificată portugheză destinată firmei din Oradea⁹. Alte situații similare, între societatea portugheză și Consulatul din Galați, au continuat pe perioada verii și a toamnei anului 1927¹⁰. Printre aceste discuții se numără și cea din 5 septembrie 1927 cu I. Bunea, prin care solicita firmei orădene date privind calitatea produselor aflate în butoaie și cantitatea aflată în acestea, dar și dacă acestea sunt intacte. Îi cerea să expertizeze mostre din fiecare butoi, oferindu-i suma de 1.500 de lei pentru cele

the Portuguese Legation Perspective in Bucharest, în *Ethno-Confessional Realities in the Romanian Area. Historical Perspectives (XVIII-XX Centuries)*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011, pp. 157-170; eadem, *Politica internă românească din primii ani de după Primul Război Mondial în viziunea diplomatului portughez Martinho de Brederode*, în „Analele Universității Dimitrie Cantemir”, seria nouă, an IV, nr. 1-2, București, 2013, pp. 93-117.

⁴ Sursa documentară dedicată acestui capitol cuprinde un fond propriu numit Consulatul Portugaliei la Galați. Acesta dispune de 47 de unități arhivistice conservate la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați. Sunt păstrate discuțiile dintre: consulatul gălățean și centrala Ministerului Afacerilor Externe de la Lisabona, Legăția Portugaliei din București, Viceconsulatul Portugaliei din Brăila, Corpul Consular din Galați și diverși agenți economici. Acest fond are ca interval temporal anii 1920-1946.

⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, fond Consulatul Portugaliei la Galați [în continuare SJAN GL, fond C.P.GL], dos. nr. 5/1921, f. 38 și urm.

⁶ Ion N. Cașu, *Consulatul Portugaliei - Casa Macri*, în „Altă Viață magazin”, an V, nr. 4540, 16-17 octombrie 2004, p. 4.

⁷ Valentin Bodea, *Casa Macri* în „Dunărea de Jos”, seria nouă, an IX, nr. 99, mai 2010, pp. 44-45.

⁸ *Ibidem*.

⁹ SJAN GL, fond C.P.GL, dos. nr. 5/1921, f. 51-52.

¹⁰ *Ibidem*, f. urm.

efectuate¹¹. Între timp, a sosit înștiințarea din Portugalia că solicitantul acestei operațiuni comerciale, Heinrich Freifeld a decedat în iulie, iar cel care a preluat afacerile acestuia a fost Alexandre Cordu. Cu toate impedimentele afacerea cu 10 tone de rășină neclasificată a continuat¹².

Pe 30 ianuarie 1929 firma portugheză *The Iberic Import and Export C. Ltd.* din Lisabona cerea date privind exportul pe piața românească de produse portugheze. Se dorea exportul de: conserve de pește, ulei de măsline, vin de consum și dopuri de plută¹³. Răspunsul către *The Iberic Import and Export C. Ltd.* din Lisabona a fost expediat pe data de 22 februarie 1929¹⁴, de către Cristopher Macry¹⁵. Un prim semn al faptului că afacerile din acest sector, intermediare de către consulul Portugaliei, s-au bucurat de un oarecare succes se observă din corespondența dintre consul și firmele românești. Un asemenea caz este scrisoarea de răspuns a lui Macry către Rudolf Habermann din Sibiu. Portugalia este cunoscută ca o mare producătoare de vin, în acest sens, avea nevoie de mari cantități de lemn destinate butoaielor și dopurilor pentru recipiente. În a doua parte a perioadei interbelice s-au intensificat schimburile de corespondență și comerciale între firmele românești și cele portugheze pe această temă. Intermediar a fost, ca mai mereu, Consulatul Portugaliei la Galați. În 1930, a crescut schimbul de corespondență între Consulatul Portugaliei la Galați, Camera de Comerț și Industrie din mai multe localități din România și diverse societăți comerciale. Principalul subiect a fost identificarea unor posibili producători români de „douelles”. Acest produs reprezenta echivalentul în română a termenului de „doage”, produs din stejar care în România nu era întrebuințat la confecționarea butoaielor¹⁶. De o asemenea afacere au fost interesate societățile din Transilvania, unde meșterii ar fi dorit să lucreze în atelierele lor asemenea produse. În acest sens, Camera de Comerț și de Industrie Arad a solicitat mai multe explicații legate de dimensiunile și calitatea materialelor necesare societăților portugheze¹⁷. Posibili exportatori români de doage au fost identificați la Arad și Sibiu¹⁸. Societățile din Arad erau gata să producă asemenea produse, dar nu posedau la acea oră, vara lui 1930, materia primă. La Sibiu situația a fost mult mai favorabilă cererilor portugheze, aici existând „aproximativ 100 de vagoane pentru doage”. Reprezentantul statului român îi oferea lui Macry, ca punct de plecare pentru solicitările sale, adresa antreprenorului Dumitru Sârbu din Sibiu (str. Pământul Olarilor nr. 6)¹⁹.

În 7 iunie 1930, firma de transport *Albert Gross* din Arad a început demersurile legale pe lângă Consulatul Portugaliei la Galați „pentru a transporta lemne pentru dogărie din România la Portugalia”. Pentru acest transport aveau „nevoie de certificate de origine legalizată [...] cari urmează a fi prezentat la autoritățile vamale Portugheze”²⁰. Pe 13 iunie, Macry a dat indicațiile necesare firmei *Albert Gross* din Arad pentru a putea solicita la Camera de Comerț și de Industrie Arad actele necesare exportului de lemn în Portugalia²¹. Dintr-o scrisoare, a lui Macry către Ștefan Leopold din Dej, aflăm dimensiunile doagelor din stejar cioplite de mână solicitate de portughezi.

¹¹ SJAN GL, fond C.P.GL, dos. nr. 15/1921, f. 35.

¹² „[...] *Le titulaire étant mort voici deux mois [...]*”, în *ibidem*, f. 37.

¹³ Preponderent agrară, Portugalia își revenise după primul război mondial și avea nevoie de o piață de desfacere pentru produsele care nu își găseau cumpărători în statele din vestul Europei, în *ibidem*, f. 73.

¹⁴ *Idem*, dos. nr. 15/1921, f. 47.

¹⁵ „On RUDOLF HABERMANN, Piața Regele Ferdinand n. 6 Sibiu. Am primit scrisoarea Dv. din 26 Iunie a. c. și vă fac cunoscut că puteți intra în legătura du firma „THE IBERIC IMPORT AND EXPORT Ltd.” din Lisabona, rua Arco Bandeira 16. care tocmai dorește de a desvolta deboucheurile sale [...], în *ibidem*, f. 50.

¹⁶ Adresa Camerei de Comerț și de Industrie din Arad, din 1930, menționa următoarele: „[...] la noi sub expresiunea „douelles” se înțelege un material de stejar /dușumele/ care însă nu este întrebuințat la confecționarea butoaielor [...], în *idem*, dos. nr. 7/1922, f. 35.

¹⁷ [...] vă rugăm, să binevoiți a ne comunica calitatea și dimensiunile materialului căutat de Dvs. și în posesiunea acestor date vom putea răspunde, dacă acest material este procurabil ori nu în circumscripția noastră [...], în *ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, f. 38.

¹⁹ *Ibidem*, f. 39.

²⁰ *Idem*, dos. nr. 5/1921, f. 92.

²¹ *Idem*, dos. nr. 15/1921, f. 60.

Dimensiunile doagelor cerute pe piața portugheză²²

lungime (în cm)	grosime (în mm)	lățime (în cm)
150	55	8-16
100	45	8-14
85	45	8-16
75	55	8-16

Acestea sunt doar mărturii sumare ale schimburilor comerciale dintre spațiul transilvan și Portugalia, cândva unul din marile imperii coloniale ale lumii, care era în pragul unei agonii prelungite de revoluția internă care avea să conducă la instalarea în 1932 a regimului de extremă dreapta condus de António de Oliveira Salazar. Cu toate că par relativ nesemnificative pentru balanța comercială a României Mari, schimburile comerciale dintre România și Portugalia nu trebuie privite din punct de vedere cantitativ, ci prin prisma relațiilor dintre două state de același nivel în căutarea unor parteneri de alt calibru față de cei tradiționali, imperiile coloniale. Aparent nesemnificative, schimburile de corespondență pe tema lemnului românesc întăresc ideea importanței atribuțiilor comerciale ale Consulatului Portugaliei la Galați. Care avea drept circumscripție consulară întreaga țară, în dauna legației de la București conduse de Martinho de Brederode, și care avea la timona sa un reprezentant de seamă al intereselor de familie din politica portugheză a anilor '20.

Bibliografie

Surse arhivistice:

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, fond Consulatul Portugaliei la Galați, 1920-1946.

Lucrări speciale:

Ardeleanu, Constantin, *International Trade and Diplomacy at the Lower Danube: The Sulina Question and the Economic Premises of the Crimean War (1829-1853)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2014.

Bodea, Valentin, *Casa Macri*, în „Dunărea de Jos”, seria nouă, an IX, nr. 99, mai 2010, pp. 44-45.

Cașu, Ion N., *Consulatul Portugaliei - Casa Macri*, în „Altă Viață magazin”, an V, nr. 4540, 16-17 octombrie 2004, p. 4.

Murgescu, Bogdan, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, București, Editura Polirom, 2010.

Stoica, Alina, *Relații diplomatice româno-portugheze 1919-1933. Martinho de Brederode. Ambasador la București*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011;

Eadem, *The image of Romania and the Romanians, the Portuguese Legation Perspective in Bucharest*, în *Ethno-Confessional Realities in the Romanian Area. Historical Perspectives (XVIII-XX Centuries)*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011, pp. 157-170;

Eadem, *Politica internă românească din primii ani de după Primul Război Mondial în viziunea diplomatului portughez Martinho de Brederode*, în „Analele Universității Dimitrie Cantemir”, seria nouă, an IV, nr. 1-2, București, 2013, pp. 93-117.

²² Conform datelor trimise de consulul Portugaliei la Galați lui Ștefan Leopold din Dej, în *ibidem*.

Anexe**Anexa 1**

Camera de Comerț și de Industrie Arad

Domnule Consul,

Răspund adresei Dvs din 16 crt, cu regret trebuie să vă comunicăm, că de prezent nici o firmă din circumscripțiunea noastră nu dispune de „doulles”, căutate în țara Dvs. Dealtmenterea firmele Soc. An. Forestieră din Lomaș, Arad, Bulv. Regele Ferdinand 4, și Patria și Ferăstrăul Arădean S.A. Arad, Calea Radnei 18 se ocupă cu vânzarea doagelor de stejar cioplite, acumă însă nu posed stocuri disponibile.

Primiți, Vă rugăm Domnule Consul asigurarea deosebitei noastre stime și considerațiuni.

Arad, la 30 Iulie 1930.

Camera de Comerț și Industrie din Arad

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

Cătră Consulado de Portugal Galați

Sursa: SJAN GL, fond C.P.GL, dos. nr. 7/1922, f. 38.

Anexa 2

Camera de Comerț și de Industrie Sibiu

Sibiu, la 5 August 1930.

Domnule Consul,

Prin presenta avea onoare a Vă face cunoscut că în circumscripția noastră se găsesc aproximativ 100 vagoane de doage pentru butoaie. Pentru a cunoaște prețul lor precum și modalitățile de furnizare, Vă propunem să binevoiți a Vă adresa antreprenorului Dumitru Sârbu din Sibiu, Pământul Olarilor No. 6.

Primiți, Vă rugăm Domnule Consul, expresiunea deosebitei noastre considerațiuni.

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

Sursa: SJAN GL, fond C.P.GL, dos. nr. 7/1922, f. 39.